

PROBLEMATIKA USAVRŠAVANJA TRENERA U SRBIJI

Rezultat sportske ekipe je proizvod stručnog, sistematskog i upornog rada trenera i ekipe. Jedan od najbitnijih segmenata sistematskog rada, prema savremenim trendovima u rukometu je proces permanentne edukacije trenera. Kao što trenutno zaostajemo rezultatski za najuspešnijim rukometnim silama, slična je situacija i na polju edukacije trenera.

Treneri pored neophodnog znanja treba da imaju veliku širinu, mentalnu, obrazovnu, sociološku i psiholosku. Sve ove dimezije su promenljive i moraju se nadograđivati permanentnom edukacijom. U vrhunskim i dobro organizovanim klubovima, treneri mlađih kategorija imaju mentore,iskusnije trenere, koji ih savetuju, ukazuju im na greške i propuste, unapređuju njihov rad.

Sistem edukacije

Potrebno je da postoji sistem edukacije formiran od strane rukometnog saveza ili strukovne organizacije. Tada rezultati imaju strateške prednosti i šire sportske dimenzije. Ali je vazan i neophodan i Individuani rad trenera na sopstvenom obrazovanju. Pohađanje seminara i kurseva u okruženju (Hrvatska, Slovenija, Mađarska) kao i pohađanja «Top Coaches'» seminara trebalo bi da, najuspešnijim i najperspektivnijim trenerima, finansira savez ili strukovna organizacija. Medjutim, sadašnja situacija je takva da trenerii seminare plaćaju iz sopstvenih izvora finansiranja jer klubovi često nemaju ili neće da snose troškove njihove obuke u cilju usavršavanja. Pri tome plate trenera su male i bez obezbedjenog socijalnog i zdravstvenog osiguranja sto je destimulativno na ulaganje u svoje dalje obrazovanje. Zbog toga jedino ostaje da se krene napred, sistematskim edukacionim procesom koji treba da organizuje savez ili strukovna organizacija.

Iskustva iz okruženja

U Srbiji mora da se krene sa permanentnom edukacijom i obukom kadrova prvenstveno za mlađe uzraste. Ali ne kao do sada, dva puta godišnje po tri sata (kada se dobijaju licence). Krajnje je vreme da počnemo da gradimo kuću od temelja. Mišljenja sam da su nam neophodniji seminari na kojima će se obrađivati problematika rada sa mlađim kategorijama, od seminara visoke edukacije. Uzmimo samo kao pozitivan primer praksu udruženja trenera u Hrvatskoj. Oni početkom svake godine organizuju četvorodnevni seminar (neophodan za godišnju licencu) na kome se obradi 15-20 tema koje obuhvataju problematiku rada sa svim uzrastnim kategorijama – od najmlađih pa do vrhunskih igrača, gde su predavači najjemenitniji Hrvatski i svetski stručnjaci. Višestruka je korist takvih seminara. Pored teoretskih i praktičnih predavanja, treneri u slobodnom vremenu u neformalnoj i prijateljskoj atmosferi, razmenjuju svoja iskustva

gde se neretko čuje dosta zanimljivih i u praksi primenjivih stvari. Lično sam više puta prisustvovao takvim seminarima i mišljenja sam da je i kod nas neophodno da trenerska organizacija krene tim putem. Pri tome bi jednodnevni seminari, poput nedavnih u Beogradu, trebalo da budu fakultativni ,a na koje će sigurno masovno dolaziti svi treneri koji imaju svest o neophodnosti permanentne edukacije.

Pojedini faktori koji utiču na edukaciju trenera

Proces permanentne edukacije trenera je u direktnoj vezi sa stanjem sporta , u konkretnom slučaju rukometa, u jednoj zemlji .Generalno to stanje zavisi od mnogo faktora a izdvojicu najbitnije:

- ekonomski potencijal zemlje
- standard stanovništva i sportista
- kvalitet i organizacija rukometnog saveza
- tradicija u sportu
- kvalitet lige i nižih nivoa takmičenja
- kvalitet trenerskog, profesionalnog i stručnog kadra

Uticaj navedenih faktora, kao i drugih koje nisam spomenuo, nije linearan . Podloga za rezultate u savremenom sportu su novac i uslovi za rad, na koje se logično nadograđuje kvalitetan stručni rad. Mi mnogo toga nemamo u potrebnim količinama. Možemo da se pouzdamo u dugu tradiciju. Ali ona je prolazna kategorija. Možemo se osloniti na fenomen prirodnih, mentalnih i fizičkih predispozicija našeg naroda, ali to ne obezbeđuje kontinuitet u rezultatima. Radne karakteristike nam nisu ni urođena ni izgrađena karakteristika.Poboljšanje materijalnih uslova u rukometu bi mnogo pomoglo ali to samo od sebe ne bi razresilo probleme. Kako onda da se obezbedi kvalitet i kontinuitet u radu sa mlađim kategorijama i kasnije njihovo sazrevanje za vrhunski sport konstantnom uzlaznom putanjom? Na postavljena ozbiljna pitanja se traže veoma ozbiljni odgovori, koje treba da koncipira cela rukometna struka. Možda bi trebalo ,bez sužete, konsultovati saveze i stručnjake iz naših trenutno uspešnijih sportova - odbojke, košarke, vaterpola, kako oni edukuju svoje trenere....

Jedno je sigurno, znanje uvek pobeđuje!

MOJA VIZIJA SAVREMENOG STRUČNOG RADA U NAŠIM KLUBOVIMA

Tema o kojoj izlažem predstavlja osnovu u razvoju trenera koji se mora u toku aktivne karijere nadgrađivati, u obrazovnom, sociološkom, psihološkom i stručnom smislu.

Na osnovu iskustva u praksi i praćenjem stručne literature sačinio sam analizu i svoju viziju savremenog stručnog rada koji treba da stvara trenere savremenog profila u našim uslovima.

Trener je stub stručnog dela kluba čija egzistencija najviše i isključivo zavisi od njegovih rezultata. Dobri rezultati se ne ostvaruju sami po sebi. Za njih mora da se stvore uslovi a uslove treba da stvore klubovi, trenerska organizacija i rukometni savez. Najkompleksnija, najdelikatnija i najosetljivija je relacija klub - trener.

Relacija klub - trener, trener - klub su uzročno-posledično povezane i istovremeno čine jedinstvo istih interesa. Ovo potenciram jer se u praksi trener i klub mogu naći u nekoliko relacija:

klub ima dobre uslove i budžet za vrhunske rezultate	kvalitetan trener sa ambicijama može da ostvari vrhunski rezultat
klub želi i očekuje vrhunske rezultate a nema odgovarajući budžet	kvalitetan trener sa ambicijama ne može da ostvari rezultat
klub nema uslove a nema ni budžet	ni jedan trener ne može imati uspeh

Ima još primera u kojima je moguća korelacija između kluba i trenera. Osnovni preduslovi za kvalitetan rad trenera i uspeh tima leži na sledećim elementima:

1. Kvalitetna uprava koja obezbeđuje budžet za funkcionisanje celog kluba
2. Dobri uslovi za rad, pripreme i takmičenje svih kategorija
3. Kvalitetan igrački kadar
4. Kvalitetni ugovori sa trenerima u klubu, stručnim i profesionalnim licima u klubu
5. Logistički uslovi uređeni (medicinska nega igrača, smeštaj igrača sa strane....)

S duge strane trener mora da poseduje:

- Obrazovne, mentalne i psihološke predispozicije za trenera
- Mora da voli svoj posao i da se stalno edukuje i obrazuje
- Trener uvek mora da ima veće ambicije od kluba

U dosadašnjem delu izlaganja fokusirao sam se na osnovne i opšte uslove za dobro funkcionisanje kluba i trenera u klubu.

U svakom klubu postoji hijerarhija trenera koju ću opisati na sledeći način,

Sa jedne strane je klub koji u svojoj hijerarhiji ima sledeće kategorije trenera:

K	⇒	Trener prvog tima-šef stručnog štaba	⇒	Radi sa obučanim i formiranim igračima-profesionalcima
L	⇒	Trener juniorskog uzrasta	⇒	radi sa juniorima koji imaju završenu fazu obuke i procesa sportskog i ličnog vaspitanja
U	⇒	Trener kadetskog uzrasta	⇒	radi sa adolescentima (decom u pubertetu) gde je primarno vaspitanje
B	⇒	Trener pionira i škole rukometa	⇒	radi sa decom gde je prevnstveno zadatak da vaspitava,obučava i postepeno vrši selekciju...

Jasno je da različiti nivoi stručnog statusa trenera u klubu nose različite stepene odgovornosti.

Evidentne su velike suprotnosti u mnogim parametrima između trenera mlađih kategorija i trenera seniora. To u mnogome generišu i klubovi odnosno rukovodioci klubova kojima je više stalo do uspeha prvog tima.

Trener seniora-prvog tima ima ekvivalentnu odgovornost prema formalnom pravnom statusu (ugovoru) a to znači:

- materijalna primanja i stimulansi su znatno veći od drugih trenera u klubu
- materijalna ulaganja kluba u seniorsku ekipu su veća pa je i veća odgovornost trenera seniora
- složeniji je sturčni rad sa ekipom

- pripreme i formiranje ekipe su mnogo kompleksniji
- takmičarski zahtevi veći
- takmičarska konkurencija veća
- radi se sa zrelijim ljudima i sportistima

Treneri mlađih kategorija imaju drugačiju strukturu stručnog rada koji se ogleda:

- treniranje dece se često odvija u neadekvatnim uslovima
- rad sa mlađim kategorijama je materijalno potcenjen
- status u klubu je često nejasan, nedefinisan i nesiguran
- uglavnom se izdržavaju od članarine koje plaćaju roditelji
- treneri nemaju socijalno,zdravstveno osiguranje
- treneri uglavnom ne pohađaju seminare, simpozijume zbog nedostatka sredstava

Materijalne uslove za razvoj trenera treba da stvaraju klubovi , strukovna organizacija, rukometni savez i drugi subjekti. Prvo što mora da se prihvati kao činjenica je da je danas sve manje novca od sponzora, donatora i dobrovoljnih priloga.

Lokalne samouprave su takođe u teškoj finansijskoj situaciji i možda će zakon o sportu doneti razrešenje mnogih problema a do tada treba živeti i raditi. Pre svega svoje ambicije, stručne i igračke potencijale treba da dimenzionišu prema mogućnostima svog lokalnog privrednog i sportskog ambijenta.

Klubovi moraju u znatno izmenjenim ekonomskim uslovima da stvaraju potpuno drugačiji ambijent, a to znači da:

- stvaraju sopstveni stručni trenerski kadar
- sopstveni igrački kadar
- formiraju svoje rukometne škole
- uključe nastavnike i profesore iz osnovnih škola u animaciji dece za bavljenje rukometom
- osavremene edukaciju trenera nabavkom kamere i projektoru kako bi snimali i analizirali treninge i utakmice

- nabavljaju periodične časopise (DHB Hnadball, world handball) ili literature
- da uče strane jezike
- da posećuju seminare i stručne skupove o trošku kluba (ne samo za licencu).

Takav način rada je mukotrpan ali u današnjim uslovima ekonomske krize jedino moguć, jer je sve manje novca za skupe igrače, honorare, premije, participaciju za troškove života i svega onog što prati dovođenje igrača sa strane.

Navedeni elementi koji se odnose na edukaciju trenera moraju imati podršku RSS i trenerske organizacije koja će se ogledati kroz sledeće elemente:

- trenerska organizacija treba da koncipira program za permanentnu edukaciju trenera
- da imenuje mentore trenerima po regionima koji će se mesečnim i periodičnim okupljanjima sa svim trenerima analizirati aktuelne rukometne teme.
- da stimuliše trenere koji ostvaruju najbolje rezultate – pohađanje seminara u inostranstvu, odlaci na svestka i evropska prvenstva.
- da materijalno stimulišu škole koje imaju najviše članova.
- RSS i ZT da šalju perspektivne trenere na međunarodne seminare

Realno gledano, trenerska karijera zavisi od njega samog (rad, disciplina, ljubav i predanost rukometu) i u mnogome od kluba. Kao što klub treba da materijalni deo – budžet uskladi sa aktuelnom ekonomskom situacijom, klub još više može da uradi na edukaciji svojih trenera drugačijim aranžmanima sa trenerima prvog tima. Naime ne može trener prvog tima-šef stručnog štaba da radi 2-3 sata dnevno. Šef stručnog štaba treba da bude šef svim trenerima mlađih kategorija. Po hijerarhiji on treba da bude mentor svim trenerima u klubu i da ima rukovodeću i savetodavnu ulogu. Sasvim je normalno da svi treneri mlađih kategorija najviše mogu da nauče u neposrednom kontaktu sa šefom stručnog štaba. To govorim iz ličnog iskustva, pošto znam koliko mi su mi koristili saveti i diskusije mojih profesora sa školovanja na Sportskoj akademiji - Milorad Milatović i profesora Branislava Pokrajca na Višoj trenerskoj školi. A takođe i praksi u radu sa kadetskom reprezentacijom Srbije gde sam u prethodne tri godnie mnogo naučio od selektora Slobodana Jokanovića.

Na osnovu određenih iskustava sazrele su neke ideje koje bih ovom prilikom izložio i za koje smatram da bi pomogle u jednom segmentu edukacije posebno mlađih trenera.

Predlažem da RSS i trenerska organizacija sačine formular opšteg ugovora između kluba i trenera – šefova stručnih štabova po uzoru na opšti ugovor za igrače, a koji bi obuhvatio sledeće obaveze ugovornih strana:

- Da svi ugovori budu zakonski regulisani sa obuhvaćenim zdravstvenim, socijalnim i penzionim osiguranjem.
- Da šef stručnog štaba ima obavezu edukacije trenera mlađih kategorija
- Da u regionu radi na afirmaciji rukometa
- Da u klubu formira sve selekcije (ako ih klub nema) itd...
- Da sa trenerima mlađih kategorija periodično analizira rezultate svih selekcija u klubu, razne rukometne teme i sl...

Bez obzira na sve, mi moramo krenuti sopstvenim putem. U odbojci , košarci i fudbalu se osnivaju novi klubovi a kod nas se gase. Mislim da je glavni razlog deficit stručnog kadra. Na primer, u RK Novi Beograd nedostaju bar dva stručna trenera, ali po mom viđenju trenutno ih nema ...

Predlog je i da RSS za sledeću školsku godinu oformi visoku trenersku školu za rukometne trenere po bolonjskoj konvenciji. Imamo izvanredne profesore rukometa i ostalih disciplina: profesora Branislava Pokrajca, Branka Gardaševića, Saše Markovića, Vladana Jordovića, Dragana Đukića i još dosta drugih profesora iz drugih sportskih oblasti koji bi činili jednu vrlo jaku instituciju za obrazovanje stručnog kadra.

Nikola Maksimović, trener RK Novi Beograd